

HIV/AIDS, seksualno ponašanje, djeca bez roditelja i ugrožena djeca

Poznavanje načina prenošenja HIV-a i upotreba kondoma

Jedan od najvažnijih preduslova za smanjenje stope inficiranosti HIV-om je tačno poznavanje načina njegovog prenošenja i poznavanje strategija za prevenciju prenošenja. Tačna informacija je prvi korak ka podizanju svijesti mladih ljudi i pružanju sredstava za zaštitu od infekcije. Zablude o HIV-u su česte i mogu zbuniti mlade i tako otežati rad na prevenciji. Zablude o HIV-u često variraju od regije do regije, iako su neke univerzalne (npr. da se HIV može prenijeti ugrizom komarca ili ako s nekim dijelimo hranu). Specijalna sjednica Generalne skupštine Ujedinjenih nacija o HIV/AIDS-u (UNGASS) je pozvala države da unaprijede znanja i vještine mladih ljudi kako bi se zaštitili od HIV-a. Pokazatelji za mjerenje ovog cilja kao i Milenijumskog razvojnog cilja da se broj infekcije HIV-om smanji za pola uključuju podizanje nivoa znanja o HIV-u i njegovoj prevenciji, kao i promjenu ponašanja u cilju sprečavanja daljeg širenja bolesti. HIV modul je primjenjen na žene starosne dobi od 15 do 49 godina.

Jedan pokazatelj koji je ujedno i Milenijumski razvojni cilj i UNGASS-ov pokazatelj je procenat mladih žena koje imaju sveobuhvatno i tačno znanje o prevenciji i transmisiji HIV-a. Ženama je postavljeno pitanje da li znaju tri glavna načina sprečavanja transmisije HIV-a - imati samo jednog vjernog i neinficiranog partnera, svaki put koristiti kondom i uzdržavati se od polnih odnosa. Rezultati su prikazani u Tabeli HA.1.

Skoro sve žene u BiH čule su za AIDS (97,6% u BiH, uključujući 97% u FBiH i 98,4% u RS). Međutim, procenat žena koje znaju sva tri glavna načina sprečavanja HIV transmisije je samo 63,8% u BiH (57,8% u RS te 67% u FBiH).

U BiH, 84,3% žena (86,5% u RS i 83% u FBiH) zna da je korištenje kondoma prilikom svakog polnog odnosa jedan od glavnih načina da se spriječi transmisija HIV-a. Dok 92,9 % žena u RS, te 90% žena u FBiH zna barem jedan od načina, značajan procenat žena (7,1 u RS i 10% u FBiH) ne zna ni jedan od tri načina.

Ukupan procenat žena u BiH koje znaju barem jedan od načina prevencije je 91,5%, dok 8,5% ne zna ni jedan od tri načina prevencije.

Tabela HA.2 prikazuje procenat žena koje mogu tačno identifikovati zablude u vezi sa HIV-om. Od ukupnog broja ispitanih žena u BiH, 37,1 % (39,9 % u FBiH i 32,4 u RS) je prepoznalo dvije najčešće zablude i znaju da osoba koja izgleda zdrava može biti zaražena. 87,2 % žena zna da se HIV ne može prenijeti natprirodnim silama, dok 89,8 % žena zna da se HIV može prenijeti korištenjem zajedničke igle.

Tabela HA.3 kombinira informacije iz Tabele HA.1 i HA.2, te prikazuje procenat žena koje znaju dva načina za sprečavanje prenošenja HIVa (76,4 % žena) i pravilno identificiraju tri uobičajene zablude o načinima prenošenja HIVa (37,1 %). Sveobuhvatno znanje o načinima prevencije i prenošenja HIV-a je još uvijek na prilično niskom nivou. Ukupno gledano, 34,2 % žena u BiH (37,5 % žena u FBiH te 28,5 % u RS) je posjedovalo sveobuhvatno znanje. Procenat žena u BiH koje posjeduju sveobuhvatno znanje o načinima prevencije i prenošenja HIV-a je veći u urbanim područjima i iznosi 40,9 %, u odnosu na ruralna gdje sveobuhvatno znanje ima 30,1 % žena.

Poznavanje prenošenja HIV-a sa majke na dijete je također važan prvi korak za ženu da zatraži testiranje na HIV tokom trudnoće kako bi se izbjeglo inficiranje bebe. Žene trebaju znati da se HIV može prenijeti tokom trudnoće, poroda i preko majčinog mlijeka. Nivo znanja među ženama starosti 15-49 godina u vezi sa prenošenjem HIV-a sa majke na dijete je prikazan u Tabeli HA.4. Ukupno 87,6% žena u BiH (87,3% u FBiH i 88,2% u RS) zna da se HIV može prenijeti sa majke na dijete. Procenat žena koje znaju sva tri načina prenošenja HIV-a sa majke na dijete iznosi 69,1% u BiH, odnosno 70,3% u FBiH i 66% u RS, dok oko 10% žena nije znalo ni jedan od načina prenošenja.

Pokazatelji o stavovima prema ljudima koji žive sa HIV-om, ukazuju na količinu stigme i diskriminacije u zajednici. Stigma i diskriminacija su niske ako ispitanici pokažu prihvatljiv stav prilikom odgovora na sljedeća četiri pitanja:

- 1) brinuli bi o članu porodice oboljelom od AIDS-a
- 2) kupili bi svježe povrće od osobe koja je HIV pozitivna
- 3) smatraju da HIV pozitivnoj nastavnici treba dozvoliti da predaje u školi, i
- 4) ne bi krili HIV status člana porodice.

Tabela HA.5 prikazuje stavove žena prema ljudima koji žive sa HIV/AIDS-om. Iz dobijenih pokazatelja, uočljiv je visok nivo netolerancije prema osobama oboljelim od HIV/AIDS-a. 64,2% žena u BiH se slaže sa najmanje jednim od diskriminatornih stavova.

Još jedan važan pokazatelj je znanje o tome gdje se može izvršiti testiranje na HIV i korištenje takvih usluga. Odgovori na pitanja koja se odnose na posjedovanje informacija o instituciji gdje se testiranje na HIV može obaviti kao i o tome da li su one ikada bile testirane su prikazana u tabeli HA.6 koja pokazuje da 59,1% u BiH (57,6% u FBiH i 52,6% u RS) poznaje mjesto na kojem se može testirati. Od ovog procenta, samo 2,6% žena se testiralo i njih 99% je dobilo povratnu informaciju o rezultatima istraživanja.

Među ženama koje su rodile u periodu od dvije godine koje su prethodile studiji, procenat onih koje su išle na savjetovanje i HIV testiranje tokom prenatalne zaštite prikazan je u Tabeli HA.7. Od žena koje su se porodile u periodu od dvije godine prije istraživanja, njih 18,1% u BiH, uključujući 11,3% u FBiH te 28,5% u RS, je informisano o prevenciji HIV-a u okviru prenatalne zaštite, dok je njih 9,8% (3,9% u FBiH i 15,2% u RS) testirano na HIV u toku trudnoće i sve su dobile informaciju o rezultatima testiranja.

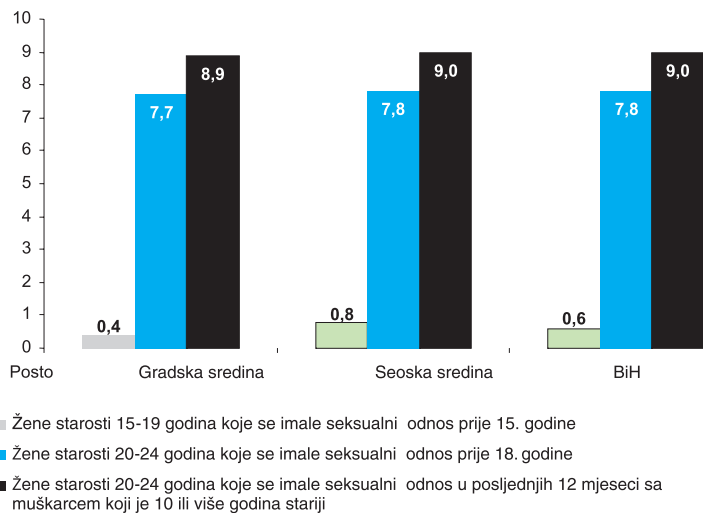
Seksualno ponašanje koje je u vezi sa prenošenjem HIV-a

Promovisanje sigurnog seksualnog ponašanja je od presudne važnosti za smanjenje prevalencije HIV-a. Upotreba kondoma prilikom polnog odnosa, naročito sa povremenim partnerima, je naročito važna za smanjenje širenja HIV-a. U većini zemalja, preko polovine novih HIV infekcija se javlja među mladim ljudima starosti 15-24 godine te će shodno tome promjena u ponašanju u ovoj starosnoj grupi biti od naročitog značaja za smanjenje novih infekcija. Ženama starosti 15-24 godine postavljana su pitanja vezana za njihov polni život kako bi se procijenio njihov rizik od infekcije HIV-om. Rizični faktori za HIV uključuju polne odnose u ranoj dobi, polne odnose sa starijim muškarcima, polne odnose sa osobama koje nisu bračni ili kohabitacioni partneri i nekorisćenje kondoma.

Učestalost seksualnih ponašanja koja povećavaju rizik od HIV infekcije među ženama je prikazana u Tabeli HA.8 i grafikonu HA.2.

Upotreba kondoma tokom polnog odnosa sa muškarcima koji nisu bračni partneri ili partneri sa kojima žive u zajednici (tj. s povremenim partnerima) analizirana je među ženama starosti 15-24 godine koje su imale polne odnose sa takvim partnerima u prethodnoj godini (Tabela HA.9). U RS, 34,5% žena starosti 15-24 godine, te 17,6% u FBiH je navelo da su imale polne odnose sa povremenim partnerima u periodu od 12 mjeseci prije ankete. Ukupan procenat za BiH je 25,7%. Od svih žena koje su navele da su imale polni odnos sa povremenim partnerom u BiH, 71% je koristilo kondom tokom polnog odnosa sa takvim partnerom (68,3% u RS i 72,5% u FBiH).

Grafikon HA.2:
Seksualno ponašanje koje povećava rizik od Infekcije HIV-om, BiH, 2005-2006.

Djeca bez roditelja i ugrožena djeca

Djeca bez roditelja ili djeca koja žive u ugroženim domaćinstvima mogu biti pod povećanim rizikom od zaposlavljanja ili izrabljivanja ukoliko im roditelji nisu na raspolaganju da im pruže pomoć. Praćenje varijacija među različitim rezultatima dobijenim za djecu bez roditelja i ugroženu djecu i poređenje te djece sa njihovim vršnjacima nam omogućava da izmjerimo koliko dobro zajednice i države odgovaraju na njihove potrebe.

Kako bi se mogle pratiti ove varijacije, potrebno je dati mjerljivu definiciju djece bez roditelja i ugrožene djece. UNAIDS-ova Referentna grupa za monitoring i evaluaciju je razvila „proxy“ definiciju djece koja su pogođena morbiditetom i mortalitetom odraslih. Ova definicija klasifikuje djecu kao siročad i ugroženu djecu ako su iskusila smrt bilo kojeg roditelja, ako je bilo koji od roditelja hronično bolestan ili ako je odrasla osoba (18-59 godina) u domaćinstvu umrla (nakon hronične bolesti) ili je bila hronično bolesna u godini koja je prethodila studiji.

Učestalost djece koja ne žive ni sa jednim roditeljem ili žive samo sa majkom ili samo sa ocem je prikazana u Tabeli HA.10. Istraživanje je otkrilo da 0,4% djece u BiH (0,4% u RS i 0,5% u FBiH) ne živi sa biološkim roditeljima i da je 4,5% djece u BiH, uključujući 4,3% djece u RS i 4,6% djece u FBiH, ostalo bez jednog ili oba roditelja.